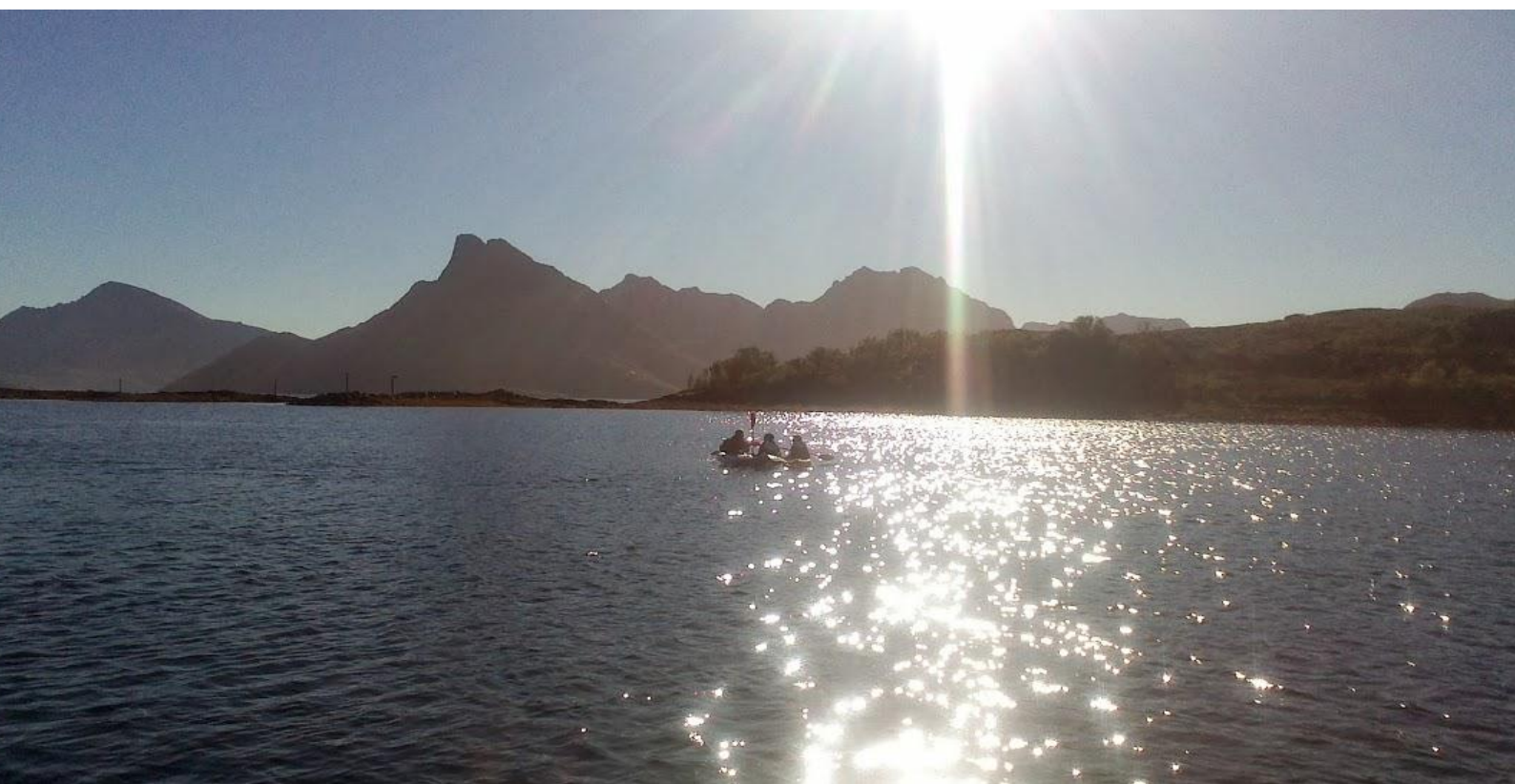

Sortland
Kommune

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014-2017

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning.....	5
1.1. Evaluering av plan for fysisk aktivitet og naturopplevelser 2011-2014.....	6
1.2. Planprosess	8
1.3. Oppfølging av planen	9
2. Idrett	10
2.1. Idrettens rolle i Sortlandssamfunnet.....	10
2.2. Behov og handling.....	13
3. Fysisk aktivitet	16
3.1. Fysisk aktivitet i Sortlandsamfunnet	16
3.3. Friluftsliv	19
4. Naturopplevelser	22
4.1. Naturopplevelser og folkehelse	23
4.2. Grøntområder	23
4.3. Naturopplevelser og reiseliv – vise frem natur og kultur	24
5. Handlingsplan 2014-2017. Sammendrag	26
5.1 Ordinære anlegg	26
5.2 Nærmiljøanlegg	26
5.3 Anlegg i friluftsområder	26
5.4 Kommunale tilskott til drift	27
5.5 Økonomiske virkemidler	27
6. Oppsummering	28
Litteraturliste.....	28

Vedlegg:

1. Tiltak, virkemidler og handlingsplan for anlegg
2. Føringer
3. Medvirkning idrettslag
4. Tilbakemelding skoler
5. Barnetråkk
6. Anleggsoversikt
7. Kart

Sammendrag

«Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014-2017» gir en oversikt over aktiviteten innen de nevnte områder. Sortland kommune har i dag 21 aktive idrettslag registrert hos Norges idrettsforbund, og flere av disse har begrenset aktivitet på grunn av mangel på treningsarena. Det er stort press på treningstiden innendørs, og det er også et etterslep på vedlikeholdet på kommunens utendørsanlegg. Kommunen er i en gunstig posisjon, med mye avsatt areal til idrett og rekreasjon, og tilgjengelighet til sjø og fjell. Men, det er lav grad av utnyttelse og tilrettelegging av disse arealene. Første steg for tilrettelegging av friluftsområder er skilting, og det vil være et viktig mål for perioden å få opp antall skilte løyper. Det er også viktig at man har områder som personer med begrenset bevegelighet kan nå. Universell utforming er en viktig forutsetning i all planlegging i fremtidige uteområder og idrettsanlegg.

I planen synliggjøres store muligheter i Sortland, med nærhet til en natur som oppfordrer til lek, aktivitet og rekreasjon. Kommunen har et variert idrettsmiljø med både organisert idrettsaktivitet og uorganisert aktivitet med mosjonsformål. Idretten utgjør en stor ressurs for kommunen med sin frivillige kapital og aktivitetsskapende arbeid. Det er også et mangfoldig friluftsmiljø i kommunen. Planen vektlegger at det er store utfordringer og vekstpotensial knyttet til planens tema, spesielt når det kommer til:

- Stort press på kapasiteten i kommunens idrettsanlegg
- Utnytte og tilrettelegge de avsatte arealene til idrett, lek og rekreasjon
- Øke aktiviteten blant inaktive, spesielt hvordan få opp andelen barn tilknyttet den organiserte idretten
- Skolens arealer og tilrettelegging for fysisk aktivitet og lek i og utenom skoletid
- Utvikle og ta vare på Åpent hus som et vellykket aktivitetstiltak

Planen påpeker at for å oppnå en positiv utvikling vil det være en kommunal oppgave å forbedre tilgjengelig informasjon til befolkningen om alle aktiviteter, tiltak og områder for rekreasjon og naturopplevelser som er i kommunen. Det vil også være viktig å holde en forutsigbar kommunikasjon til lag og foreninger, gjennom at lag og foreninger har en innfallsport til administrasjonen i kommunen, som igjen kan holde oversikten innad i kommunen.

Planen er grunnlagsdokument for spillemiddelprosessen, og det presenteres avslutningsvis prioriteringslister for anlegg.

Sortland kommunes visjon for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser

I Sortland skal alle med på leken

Sortland kommunes folkevalgte og ansatte skal i fellesskap med kommunens innbyggere arbeide aktivt for å tilrettelegge for at bredden av aktiviteter, anlegg og arealer for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser er opplevelsesarenaer for alle.

Med alle mener vi hele kommunens befolkning

Sortland kommune skal med denne planen videreutvikle kommunens innsats på planens temaområder, og tiltakene som foreslås skal stimulere til økt aktivitet og opplevelser for hele befolkningen.

Lekpreget aktivitet favner

For å få flere i aktivitet skal vi ha fokus på at aktivitet er gøy, og ha uteområder som oppfordrer alle til lek og utfoldelse.

1. Innledning

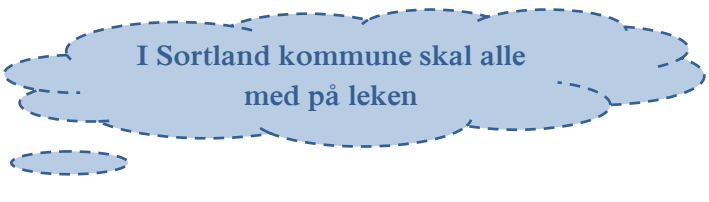
«Grunntanken i all sport er legemets utvikling. Men, mens andre former for idrett har en eller annen form for bihensikt; Turisten den å nyte naturens skjønnhet, jegeren og fiskeren var opptatt av fangsten, tindebestigeren og kapproeren ærgjerrigheten det ligger i å være den første, mens skytteren, seileren og travkjøreren var opptatt av premiene – så har turneren intet annet mål enn å utvikle sitt legeme» Bergens aftenblad 19.1.1882

Sortland kommune er en kommune i vekst med et innbyggertall på omlag 10 000 innbyggere, og en befolkning med en stadig økende andel eldre. Denne planens temaområder har en viktig funksjon rettet inn mot forebyggende folkehelsearbeid, for å sikre gode oppvekstsvilkår, og for å fremme kommunen som en attraktiv kommune å bo i og flytte til. Planen er grunnlagsdokument for spillemiddelprosessen i kommunen, og må rulleres og vedtas politisk med oppdatert anleggsprioriteringsliste, for at kommunen skal kunne søke om spillemidler til anleggsutbygging og rehabilitering av eksisterende anlegg. Det er også et ønske fra Kulturdepartementet at prioriteringslisten blir sett i et helhetlig samfunnsperspektiv og at planen har gode strategiske analyser og behovsvurderinger av planens temaområder.

Formål med planen

- Gjennomføre en målrettet utbygging, tilrettelegging og vedlikehold av anlegg og områder for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser
- Koordinere tiltak knyttet til fysisk aktivitet, friluftsliv og naturopplevelser
- Dokumentere behov for areal til lek, friluftsliv og idrettsaktiviteter samt samordne behovene for disse
- Bedre grunnlaget for finansiering av utbyggingskostnadene, inkludert grunnlag og rutiner for søknad om spillemidler

Planens overordnede visjon:

I Sortland kommune skal alle med på leken

Planens overordnede målsetning:

Øke antallet og mangfoldet av aktivitetstilbud og anlegg for aktivitet i kommunen, slik at flere opplever gleden av å være i fysisk aktivitet og naturen Sortland har å by på

Planen er utarbeidet etter bestemmelsene i Plan- og bygningsloven (PBL), og underbygger de fire hensynsområdene som er nevnt i lovens formålsparagraf: åpenhet/medvirkning, universell utforming, hensyn til barn og unges oppvekstsvilkår og estetisk utforming av omgivelsene. Planen følger også anbefalingene fra veilederen «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet». Fra og med 2008 skal også kommunal planlegging etter PBL § 6.1. følge «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging». Planen skal revideres etter PBL minst en gang i hver valgperiode, hvert fjerde år. Planens fireårige prioriterte handlingsprogram for spillemiddelprosessen rulleres årlig. Punkter som er mangelfulle, eller mangler helt i planen, registreres fortløpende, slik at de kan inngå ved den årlige rulleringen.

1.1. Evaluering av plan for fysisk aktivitet og naturopplevelser 2011-2014

Det som har skjedd siden siste revidering i 2010 er først og fremst ferdigstilling av Blåbyhallen, der siste utbetaling av spillemidler ble utbetalt i 2012. Lysløypa på Kleiva er ferdigstilt i samsvar med godkjente planer, og Ajaks ski- og fotballklubb fikk tildelt spillemidlene i 2012. Det er gitt tilsagn om spillemidler til skolekvartalet, skateparken og basketballbanen. Bjørklundparken er et nærmiljøanlegg, som har hatt en flott innvirkning på nærmiljøet rundt Natland, har ferdigstilt trinn 2 av byggeplanene. Rehabilitering av Sortlandshallen er igangsatt, og det ble gitt en deltildeling av spillemidler i 2013. Antall idrettslag holder seg stabilt, men flere av lagene har aktiviteter der kapasiteten på anleggene er for dårlig til at de kan ha en aktiv rekruttering og tilby et godt nok tilbud til de som ønsker å trene mye. Dette gjelder spesielt for turn, volleyball og Tae-Kwon-Do. Kapasiteten i Blåbyhallen er også fullt ut benyttet på ettermiddagene, og i kampsesongen må trening vike. Sortland kommune har videre en stor utfordring i kommende planperiode med å sørge for å bedre utbyggingstakten av nærmiljøanlegg, rehabilitere anlegg som i dag står for forfall, og å få i gang planer med å realisere en ny flerbrukshall for å imøtekomme fremtidens behov.

Det har vært gjennomført få av de planlagte aktivitetstiltak i foregående planperiode, men Åpent Hus har hatt en positiv utvikling med stor økning i antall besøkende, og er fanebæreren i kommunen innen tiltak for å få befolkningen i aktivitet. Vesterålen Friluftsråd har i perioden gjennomført flere av tiltakene som var foreslått i den forrige kommunedelplanen, og står for et flott utvalg av aktiviteter for barn/unge, flyktninger og funksjonshemmede. Det vil være viktig i denne planen å få frem hvilke aktivitetstiltak som i dag finnes i Sortland og hvilke behov befolkningen har for nye tiltak.

I perioden 2010-2013 er følgende anlegg realisert og ferdigstilt:

År	Sted	Anlegg
2010	Sortland – Idrettsparken	Blåbyhallen
2010	Lomtjønnåsen	Restaurering lavvo og nybygg gapahuk
2010	Møysalen	Snytindhytta – tilsynskvarter
2012	Holand	Aktivitetsjungel Holand skole
2012	Kleiva	Rehabilitering trase skiløypa Kleiva
2012	Natland	Bjørklundparken ferdigstilling trinn 2
2012	Møysalen	Snytindhytta – Sovefløy 10 sengeplasser
2013	Holmstad	Frisbeegolfanlegg Holmstad skole
2013	Sortland	Ballbane Sortland ungdomsskole

Status tiltaksplan fra foregående plan:

Tiltak	Ansvarlig	Status
Åpent hus, Sortlandshallen	Sortland Volleyballklubb i samarbeid med Sortland kommune, Kultur og Omsorg	Tiltaket gjennomføres hver fredag og er et vellykket folkehelseiltak
Utstyrssentralen	Sortland kommune ved driftsansvarlig Sortlandshallen	Utstyr leies ut ved forespørsler
Sommeruka	Sortland kommune	Ikke gjennomført de siste årene på grunn av ressursmangel. Gjennomført sommercamp i regi av Vesterålen friluftsråd
Aktiviteter for utviklingshemmede	Sortland kommune	Det har ikke vært aktiviteter i kommunal regi, men friluftsrådet arrangerer kleiva-lekene

Faste tilskudd til formål innenfor planens temaområder i foregående periode:

Tilskudd	kostnad
Drift av lys i skibakker, Strand, prestelva og Sigerfjord, og skiløyper på Sortland, Munin, Sigerfjord og Blokken	Ca. 75 000
Lys Ånstadblåheia	Ca. 75 000
Drift av Åpent hus	Støttet av NFK med kr. 50 000, og gjennom ressurser fra ungdomsklubben og tilskudd fra Sortland kommune, Kultur til kjøp av utstyr til hallen med kr. 10 000 i året til Sortland volleyballklubb, og 15 000 i støtte til samme klubb
Tilskudd til drift av Blåbyhallen v/ driftsselskapet Sortland Idretts- og fritidspark AS	Kr. 500 000
Leie av Folkvang gressbane v/ Bygdelaget Folkvang	Kr. 18 000 fra Sortland kommune, Kultur
Tilskudd til Sigerfjord Samfunnshus for aktiviteter for barn og unge	Kr. 9 000 fra Sortland kommune, Kultur
Gratis leie av Sortlandshallen og Sortland idrettspark for barn og unge	100 000 i tapte inntekter (estimert ut i fra tenkt scenario med minstepris for barn og unge)
Gratis leie av svømmehallen for barn og unge i forbindelse med Åpent Hus og til treningsformål	10 000
Tilskudd lag og foreninger	0

Foto: Blåbyhallen

1.2. Planprosess

Det ble i desember 2011 vedtatt å utarbeide en strategisk idrettsplan for Sortland. Målsetningen for planen skulle være å bidra til videre vekst i Sortland og kartlegge kommunens rolle som tilrettelegger for idretten. Etter nærmere vurdering ble det besluttet å revidere «Plan for fysisk aktivitet og naturopplevelser», med et større fokus på idrett. Formannskapet vedtok i september 2012 å starte opp planprosess for «Plan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014-2017». Planprogrammet ble vedtatt i mars 2013. Medvirkningen startet tidlig med gjennomføring av Barnetråkk¹ i sentrumsskolene høsten 2012 i samarbeid med Byplangruppen. Det er også gjennomført barnetråkk i alle kommunens barnehager, og skolene utenfor sentrum. Prosjektleder har deltatt på medvirkningsmøter som byplangruppa har hatt med ungdomsrådet og idrettsrådet, og på prosesser og analyser i forbindelse med oppvekstplanen. Alle idrettslagene i kommunen har svart på spørreskjema som har gitt godt kunnskapsgrunnlag om status og utfordringer for idretten². Prosjektleder har videre deltatt i dialogmøter med idrettslag utenfor sentrum (Nord/Sprint IL, Sigerfjord IL og Ajaks SFK), Sortland Tae-Kwon-Do klubb og bedriftsidretten. Idrettsrådet har vært en viktig samarbeidspart, og har jevnlig vært oppdatert på status, fremgang og resultater i planarbeidet. Ressursgruppen for planen har deltatt på dialogmøte der hovedstrategier og tiltak ble presentert. Arbeidsgruppen har bestått av fritidsleder Renathe Jakobsen, Kultur, som har vært prosjektleder og har hatt planansvaret. May Holm, Oppvekst (rektor v/Holand skole), Marit Stenkjær, Teknisk (leder park/drift) og Aleksander Bjørnsund, Omsorg (folkehelsekoordinator). Gruppen har hatt månedlige møter.

foto: Sverre Bjørstad Graff

¹ Barnetråkk er en metode for medvirkning og bedre planlegging for barn og unge. Her registrerer barn og unge selv sine skole- og fritidsveier, områder for opphold og lek, steder de liker og misliker og hvilke fysiske forandringer de ønsker seg i nærområdene.

² Oppsummering av medvirkningsskjema, se Vedlegg 3

1.3. *Oppfølging av planen*

Planen er et styringsverktøy for politikere og førende for administrasjonens oppfølging av planens temaområder. Planen har ingen juridisk hjemmel til disponering av arealer, og må knyttes opp til kommuneplanens arealdel, øvrige kommuneplaner og reguleringsplaner for å oppnå hjemmel. Det er derfor viktig at foreslåtte anlegg fanges opp i kommuneplanens arealdel og/eller sikres ved hjelp av reguleringsplaner. Det er ulike verktøy for å følge opp planen. Virkemiddelbruken spenner fra informasjon til praktisk tilrettelegging. Virkemidlene kan deles inn i 4 kategorier (jfr. Hood & Margetts 2007):

1. Økonomiske virkemidler:

Tilskuddsordninger, tildeling av treningstid, betalingssatser, sikre bevilgninger til anlegg etc.

- Ordningen med spillemidlene er et vesentlig incitament for at den enkelte kommune skal øke sitt bidrag til idretts- og friluftsanlegg. Kommunen benytter seg av denne muligheten til økt medfinansiering av anlegg, gjennom årlig rullering av handlingsprogrammet for ordinære anlegg og nærmiljøanlegg.
- Det søkes opprettholdt ordning med gratis trening i kommunale idrettsanlegg for barn og unge.
- Tilskuddsordningen «Frivillighetsfondet»
- Tilskudd til nærmiljøanlegg

2. Juridiske virkemidler:

Sikre arealer etter planens handlingsplan. En fornuftig arealbruk for idretts-, nærmiljø og friluftsmål videreføres gjennom føringer i vedtatt kommuneplan. Ved fortettingsprosjekter skal en være varsom med inngripen i grønne lunger og 100-metersgrensen til marka. Innenfor sentrumsområdet gjelder dette opp til lysløypa. Det blir viktig å utarbeide kommunale standarder for utforming av uterom.

3. Organisatoriske virkemidler:

Fysisk tilrettelegging av infrastruktur, areal, boligfelt, idretts- og nærmiljøanlegg, turstier, skolene og barnehagenes uteanlegg etc..

- Opprustning og planlegging av skolegårdene og utearealer i barnehager gjennomføres innenfor spillemiddelprosessen for nærmiljøanlegg
- Nye barnehager og skoler sikres gode utearealer.
- Idrettsanlegg blir vurdert ut fra idrettens og skolenes behov til enhver tid, og sametableres hvis mulig
- Idrettsanlegg som kan inkludere både organisert og uorganisert idrett, prioriteres etablert i perioden, jfr. forslag til prioritering av idrettsanlegg

4. Informative virkemidler:

Informasjon på bred basis, undervisningsmateriell, tildeling av treningstid, informasjon om friluftsmuligheter, kursing om betydningen av fysisk aktivitet etc.

Det er opp de de ulike enhetene i kommunen å benytte verktøyene de besitter til å følge opp planens handlingsplaner.

2. Idrett

«øv idrett, men sky sport og alskens rekorder» Fridtjof Nansen

Idrett er all aktivitet i form av trening eller konkurranse i den organiserte idretten (St.meld.nr. 26 2011–2012), og er en enorm samfunnsressurs gjennom at den engasjerer en stor del av den frivillige kapital. De aller fleste kommer i møte med den organiserte idretten i løpet av livet. Det gir idretten et samfunnsansvar. Størstedelen av norsk idrett er breddeidretten der barn og unge utvikler sosiale og fysiske ferdigheter, og har dermed stor betydning for folkehelsa og forebyggende folkehelsearbeid. I mindre lokalsamfunn er ofte idrettslag karakterisert som «limet» i bygda (Hompland 2007). I Sortland kommune har vi 4 slike idrettslag som er svært viktig i sine nærmiljø; Nord-Sprint, Holmgang IL, Sigerfjord IL og AJAKS SFK.

2.1. Idrettens rolle i sortlandssamfunnet

Det er registrert medlemmer fordelt på 21 idrettslag i Sortland kommune. I tillegg er det også regionale lag som har Sortland som base for noe av treningen, men som er registrert i nabokommuner. Som nevnt ovenfor er det fire idrettslag ute i spredtbygde strøk, mens de resterende har sin hovedaktivitet i sentrum. Idrettslagenes aktivitet er i for det meste rettet mot barn og unge.

2.1.1. Barneidretten – dyrk individualiteten - ikke vinnermentaliteten

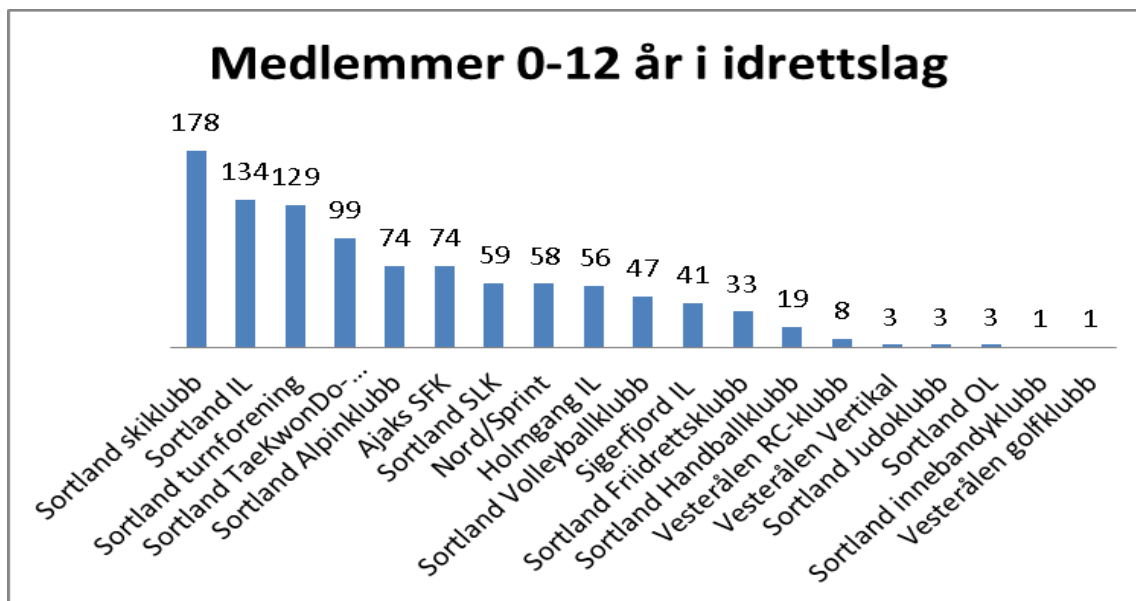
«Det som kjennetegner et godt barneidrettsstilbud er trivsel og høy deltakelse» (NIF (2007))

Barneidrett er i barneidrettsbestemmelsene definert som «idrettsaktiviteter for barn fram til og med 12 år». I bestemmelsene er det også skrevet at ”barneidretten skal tilrettelegges som allsidig idrettsopplæring hvor det tas sikte på å stimulere barnas fysiske, psykiske og sosiale utvikling, og gi en opplæring og innføring i flere idretter». Det overordnede målet med barneidretten er å gi barna muligheten til å mestre ulike ferdigheter, og legge grunnlaget for varig lyst til å drive idrett og fysisk aktivitet. Barneidrettens mål er ikke at barna skal bli best mens de er barn (Barneidrettsbestemmelsene).

Idretten spiller en viktig rolle for å gi gode holdninger og verdier til barn og unge, med å sette fokus på «fair play», inkludering og ansvar for egen helse og kropp. Barneidrett gjennomført riktig gir gode mestringsopplevelser, glede over «det gode slitet» og forbedret selvbilde (Aspvik og Ingebrigsten 2010). Den organiserte idretten har en viktig oppvekstrolle, som idretten selv og samfunnet for øvrig, må være bevisst. Det må legges til rette for at idrett er for alle som ønsker å delta. Det er en tendens at barn med ikke-vestlig bakgrunn har en lavere deltakelse i idrett (Kristoffersen 2008). Funksjonshemmede er en annen gruppe som er utsatt for å havne utenfor. Det krever tilrettelegging og bevisste valg og tiltak for å øke inkludering av disse gruppene i idrettsaktiviteter.

To av tre barn i Norge i alderen 9-12 år er organisert i et idrettslag. I Sortland kommune er det 2536 aktive registrert i idrettslag. Av disse er 1018 i alderen 0-12 år. Totalt i kommunen er det 1628 barn i alderen 0-12 år. Det vil si at 62 % av barna i Sortland er aktive i et idrettslag.

Sortland ligger like under landsgjennomsnittet når det kommer til antall aktive barn i idrettslag, med ca. 3 av 5 barn aktive i idrettslag. For å komme opp på landsbasis må vi øke deltakelsen med ca. 10 %, og aktivisere rundt 160 flere barn i den organiserte idretten. Det er særvidrettslagene som driver med ski, fotball, turn og Taekwon-Do, som har den største medlemsmassen. Samlet har de 540 barn aktive i sine idretter. Det er Sortland skiklubb som er den største klubben for barn med 175 registrerte medlemmer.

Mål for barneidretten i perioden:

Øke deltakelsen blant barn til landsgjennomsnittet, og i samarbeid med idrettsrådet utarbeide et prinsippprogram for barneidretten i Sortland kommune

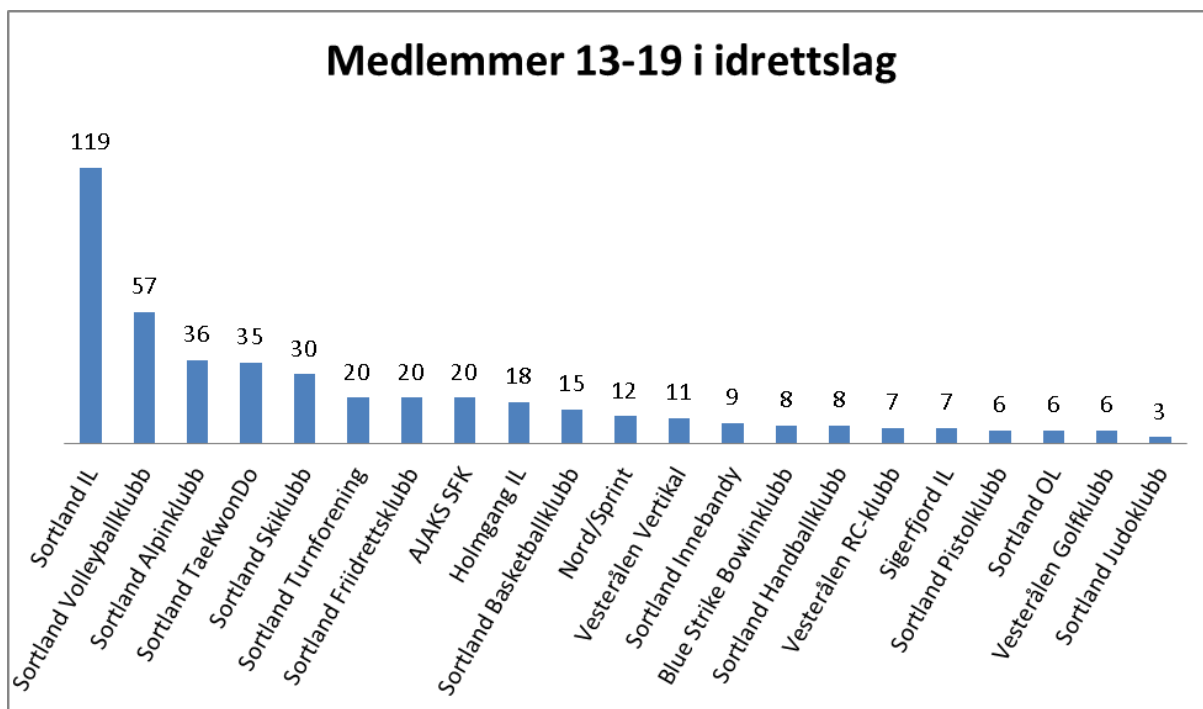
Barnetråkkregistreringen viser også at barna i stor grad deltar i uorganiserte aktiviteter som BMX sykling, skateboard og lek i skog og på nærmiljøanlegg. Det er viktig at det tilrettelegges for gode nærmiljøanlegg, slik at man også dyrker den uorganiserte leken blant barn. Dette kommer vi nærmere inn på under tema «fysisk aktivitet».

2.1.2. Ungdom og idrett

«...der er foregått utrolige forandringer i de senere år. Ingen driving i gatene lenger, ungdommen vil på idrettsplassene eller øvelseslokalene, når de er klar arbeidet.» Idrættsliv 6.11.1918

For de mellom 13 og 19 år er det fortsatt slik at idretten er en dominerende arena for utøvelse av fysisk aktivitet, men fra 12-13 årsalderen er det et jevnt fall i deltakelse i idrett (st.meld.26(2011-2012). Utfordringen for idretten er å skape interessante og positive aktivitetstilbud til de som ønsker å satse på idretten, og til de som ønsker andre typer aktivitetstilbud (ibid.). I en hverdag der idrettslaget har nok med å få idrettsaktiviteten til å gå rundt, kan det være utfordrende å se mulighetene.

Også på Sortland er det et stort frafall fra den organiserte idretten etter fylte 12 år. Totalt er det 1048 unge mellom 13-19 år bosatt i Sortland. Idrettslagene har 425 registrerte medlemmer i denne alderskategorien. Det vil si at om lag 40 % er med i et idrettslag. Det er også tydelig at det er lagidrettene fotball og volleyball som holder på flest ungdom, mens de individuelle idrettene ikke har like mange aktive. Men det kan antas at tallene for ungdom vil endre seg noe fremover, siden de store individuelle idrettene turn og taekwondo har hatt en markant økning i rekrutteringen blant barn de senere årene.

Mål for ungdomsidretten i perioden:

Få ned frafallet i ungdomsidretten gjennom å være best på både bredde og topp

2.1.3. Voksne og idrett

På landsbasis oppgir 19 % av norske menn, og 13 % av kvinner at de trener i idrettslag mer enn en gang i uka (st.meld.26 2011-2012). Det er store sosiale forskjeller i den frivillige idrettsdeltagelsen når man blir voksen (Enjolras og Wollebæk, 2010). Personer med høy inntekt, høy utdanning, heltidsansettelse og god helse har lang større sannsynlighet for å være aktivt medlem i en idrettsorganisasjon. Det er også tendenser som viser at de sosiale forskjellene i deltakelse i idrett øker i Norge (ibid.). I Sortland er 653 menn og 400 kvinner registrert i idrettslag, totalt 1053 voksne. I kommunen er det 3694 menn over 20 år, og 3712 kvinner. Det vil si at det er 17 % deltakelse blant menn og 10 % deltakelse blant kvinner. Så vi ligger også her under landsgjennomsnittet.

2.2. Behov og handling

«..muligens vil fremtiden vise, at de fornøylige engelske ballspill også kan trives hos oss. Nå står imidlertid disse spill på svake føtter her i landet, at jeg ikke tør kalle dem norske» Laurentius Urdahl 1886

Ordene til mannen som oversatte fotballens regler til norsk, illustrerer hvor vanskelig det er å si noe om hvilke trender som vil være i fremtiden. Analyser kan kun bygge på demografiske framskrivninger ut i fra hvilke anleggsbehov vi har og de idrettspolitiske føringene for anleggsutbygging fra regjeringen og Norges idrettsforbund. Medvirkningsarbeidet i forbindelse med Barnetråkk viste at barna etterspurte BMX-løyper og skateboard-anlegg. Det er tendenser nasjonalt som viser en fremvekst av kampsportformen Mixed Marshall Arts (MMA), De senere årene har det også vært en økning i deltakelsen i store nasjonale idrettsarrangement som Birkebeineren, Skarven-rennet og Oslo Marathon. Regionalt har vi likevel sett tendenser til at langløpene på ski har mistet status.

2.2.1. Behov for fremtidens idrett på Sortland:

	Landsgjennomsnitt	Nordland fylke	Sortland
Innbyggere pr. flerbrukshall 1999	7000	7000	9000
Innbyggere pr. flerbrukshall 2011	5200	5100	10000 ³

	Landsgjennomsnitt	Nordland fylke	Sortland
Innbyggere pr. fotballbane 1999	1000	1000	1500
Innbyggere pr. fotballbane 2011	1000	1000	2000 ⁴

	Landsgjennomsnitt	Nordland fylke	Sortland
Innbyggere pr. svømmehall 1999	4200	2100	4500
Innbyggere pr. svømmehall 2011	5300	3000	5000

Talldata over er avrundede tall hentet fra St.meld. nr.14 (1999-2000) og St.meld. 26 (2011-2012), og viser at Sortland har hatt dårligere anleggsdekning enn både gjennomsnittet for Nordland fylke og resten av landet. Dersom vi legger til grunn middels nasjonal vekst, vil antall barn i alderen 0-12 år øke med om lag 300 barn frem til 2030. Dersom 2/3 av disse skal være med i den organiserte idretten vil det si at man vil få en økning i antall barn i idretten på 200. Som tidligere nevnt ligger Sortland pr. i dag under landsgjennomsnittet på aktive barn i idretten, og at det ut i fra dagens barnekull bør være en økning i rekrutteringen til idretten på 160 barn for å nå landsgjennomsnittet. Anleggsdekningen er i dag på bristepunktet i kjernetiden for barn og unge i alle haller. Det vil si at sortlandsidretten ikke har kapasitet til

³ Blåbyhallen er i sin nåværende utforming og bruk registrert som fotballhall

⁴ Kommunen har i dag i drift en kunstgressbane (Blåbyhallen), to gressbaner (Folkvang og Sortland Idrettspark) og 2 grusbaner (Holmen og Holmstad). Maurnes gressbane og Sortland stadion er ikke lenger i drift som fotballbaner. De to grusbanene og gressbanen i idrettsparken brukes lite til fotballaktivitet. Grusbanene i Sigerfjord og Sortland idrettsplass er omgjort til nærmiljøanlegg

økning i medlemstall ut i fra dagens behov, og da heller ikke for fremtidens barnekull. Det er i dag heller ikke plass til alle voksne som ønsker å trene inne i hall. Behovet for økning i hall- og banekapasiteten til ballspillene er svært markant. Med tanke på at det er lagidrettene volleyball og fotball som også holder på barna når de går over til ungdomsidretten, er det tydelig at prioriteten innen anlegg for idrett de neste årene bør være å øke kapasiteten. Det er også viktig å tilrettelegge for vekstidrettene Taekwon-Do og turn, og da spesielt å få på plass en kortsiktig løsning for Taekwon-Do som mister sin treningsarena i 2014 i forbindelse med vedtatte salg av Meieribygget. Det må også gjøres vurderinger på bruk og drift av eksisterende anlegg, som for eksempel bassenget på Maurnes.

Mål for anlegg i perioden

Bedre anleggsdekningen i kommunen, og starte prosjektering av ny flerbrukshall

2.2.2. Spillemiddelprosessen og anleggsutbygging

Kulturdepartementet fordeler hvert år tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i kommunene. Tilskuddet går under betegnelsen spillemidler, og er søknadsbasert. Det er den enkelte kommune som må administrere sine søknader, og alle søknader må hvert år være politisk prioritert i kommunen gjennom vedtatt prioriteringsliste i plan for fysisk aktivitet. Anlegg som mottar spillemidler er ikke bare anlegg for organisert idrett, men også anlegg som oppfordrer til fysisk aktivitet støttes. Det er 3 hovedkategorier anlegg: Ordinære anlegg, nærmiljøanlegg og anlegg for friluftsliv i fjellet. Spillemiddelfinansiering av anleggsutbygging har vært en viktig del av finansieringen i den norske idrettsmodellen. Grovt fremstilt kan en si at kommunene, idretten og staten (gjennom spillemidler) har stått for henholdsvis 65 % – 15 % – 20 % av investeringene i idrettsanlegg (NIF: «Anlegg og spillemidler 2012»). Det er i dag et stort etterslep i spillemiddelordningen. Årsaken er at totalbeløpet som det søkes på årlig gjennom ordningen har økt, mens rammen for tildeling ikke har økt tilsvarende. En enkel fremstilling viser at tilskudds-prosenten til anlegg har sunket fra 25 % i 2005 til 19 % i 2012 (ibid.). Dette gir utfordringer i anleggsbyggingen ved at man ikke kan regne med å få tilsagn om spillemidler samme året som man søker, men kan risikere å måtte vente i flere år.

For å sikre en god spillemiddelprosess i kommunen blir det viktig å:

- **ha en ansatt i administrasjonen med ansvar for å administrere alle kommunens søknader og vedlikeholde anleggsregistret, samt bistå lag og foreninger og foreldreutvalg (FAU) og andre i søknadsprosessen**
- **sikre langsiktig planlegging i utarbeidelse av prioriteringsliste, og ikke avvike fra denne**
- **ha kontinuerlig god dialog med lag og foreninger**
- **fastsette rutiner som alle lag og foreninger er kjent med**
- **avsette forskutteringsmidler slik at lag og foreninger ikke blir avhengig av å vente på å få penger fra spillemiddel-ordningen**

2.2.3. Idrettsrådet og samarbeid med idretten

Idrettsrådet er idrettens organ på kommunalt nivå. Idretten er organisert som statlig sektor med tre nivåer med styret nasjonalt, kretser fylkesvis og idrettsråd kommunalt. Idrettsrådet er derfor kommunens viktigste samarbeidspartner lokalt. Idrettsrådet representerer hele idretten og har gjerne en faglig tyngde og lokalkunnskap som er viktig å få innspill fra. Det er fra idrettsforbundet sentralt og fra KS anbefalt å formalisere samarbeidet med idrettsrådet gjennom en samarbeidsavtale. Sortland kommune har pr i dag ikke etablert en slik avtale. Ved å få en slik avtale vil man formalisere samarbeidet mellom kommunen og idretten slik at man kan enes om fastsatte felles mål og verdier, og etablere en formell samarbeidsarena for å nå disse.

Strategi samarbeid med idrettsrådet:

- **Ha fast kontaktperson i administrasjon som stiller som sekretær i rådet**
- **Utarbeide samarbeidsavtale**
- **Gi rådet økonomisk støtte til å utarbeide og gjennomføre egne tiltak**

2.2.4. Den norske idrettsmodellen – frivilligheten i samfunnet

Samfunnet i dag stiller flere krav til ildsjelene. En økt profesjonalisering i samfunnet gjør at utfordringene er mange. Det er et krav om økt kunnskap og kompetanse ikke bare blant trenere i idretten, men også til lederne i idretten og frivillig sektor forøvrig. Med en slik profesjonalisering kommer også krav om lønn og godtgjørelse, i tillegg har flere idretter også et «utstyrshysteri», som gjør idrett til en dyr aktivitet. Det er viktig at man på Sortland har en proaktiv holdning til disse utfordringene. Herunder er det viktig å støtte opp under de frivilliges innsats gjennom tilrettelegging og dialog. Frivilligheten utgjør en viktig del av verdiskapningen i samfunnet, og det er viktig at det også er det i fremtiden.

Frivillighetskonferanser er viktige tiltak, som arena for kompetanseheving i frivillig sektor og møteplass med det offentlige. Dialogen med de frivillige må være der slik at man kan tilrettelegge for kompetanseheving og bedring av rammevilkårene på de frivilliges premisser. Frivillighetsmeldingen er et viktig strategisk dokument for kommunens frivillighetspolitikk og samarbeid med frivillighet, ikke bare for idretten. Denne burde revideres for å forbedre samhandling og sikre gode plattformer for samarbeid.

3. Fysisk aktivitet

«Tap for all del ikke lysten til å gå. Jeg går meg til det daglige velbefinnende hver dag og går fra enhver sykdom. Går meg til mine beste tanker, og jeg kjenner ikke en tanke så tung at man ikke kan gå i fra den. Når man slik fortsetter å gå, så går det nok.» Søren Kirkegaard

Kulturdepartementet har i veilederen «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet» definert fysisk aktivitet som: «egenorganisert trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og aktiviteter preget av lek». Legger vi til helsedirektoratets definisjon: «all kroppsbevegelse som følger av muskelarbeid, og som fører til økt energiforbruk» har vi en god definisjon på hvilke tiltak og aktiviteter som havner inn under denne temadelen. Denne temadelen i planen dekker kommunens viktigste innsats rettet mot forbyggende arbeid for fysisk helse. Tiltakene som fremlegges vil være viktige bidrag til å fremme en aktiv befolkning.

3.1. Fysisk aktivitet i sortlandsamfunnet

Folkehelseprofilen 2013 for Sortland utarbeidet av folkehelseinstituttet viser at andelen med psykiske symptomer og lidelser og plager knyttet til muskel og skjelettsystem er mer utbredt enn i landet som helhet (Folkehelseprofiler 2013, Folkehelseinstituttet). Skadelige livstilsvaner som røyking og overvekt virker å være et større problem her enn på landsbasis. For en kommune med en befolkning som demografisk er representativ for landsgjennomsnittet, kan tallene fra folkehelseprofilen leses som en indikasjon på at det bør iverksettes tiltak for å bedre statistikken.

3.1.1. Barn og unge og fysisk aktivitet

«Å planlegge for et samfunn der trygge oppvekstmiljø har gode møtesteder, muligheter for lek, og aktivitetsfremmende omgivelser er noe av det viktigste vi kan gjøre. Barns hverdag blir mer og mer stillesittende. Manglende fysisk aktivitet gir uheldig konsekvenser for stadig flere barn og unges helse. Å skape omgivelser som gir rom for fantasibasert lek, samvær, og fysisk utfoldelse blir stadig viktigere» (Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim i et brev til kommunene i 2008).

Barnetråkkregistreringen ble utført høsten 2012 i sentrumsskolene og høsten 2013 på skolene utenfor sentrumsområdet. I vedlegg 5 presenteres rapporten fra barnetråkket. Registreringen viser hvordan fysisk aktivitet utvikler seg blant barn fra barneskolen til og med ungdomstrinnet. På ungdomsskolen ser vi tydelig at barna deler seg mer i grupper der de enten er inaktive eller veldig aktive. Dette har en sammenheng med frafall i idretten og endrede lekvaner.

Utenom hjemmet og fritidsaktiviteter er det skolen og barnehagene som har stor påvirkning og ansvar for barnas aktivitetsvaner. Opplæringsloven sier at alle barn og unge har rett på et godt fysisk og psykososialt miljø i skolen, og skolemiljøet skal fremme trivsel og læring. Det er krav fra nasjonale myndigheter at det skal utøves en time fysisk aktivitet i skolen hver dag. Det er gjort evalueringer av tiltaket, og de viser at en time med fysisk aktivitet i skolen har gunstig påvirkning på barns fysiske form samt risikofaktorer for hjerte- og karsykdommer

(Christensen 2010). Det er også vist at det er et positivt forhold mellom deltakelse i fysisk aktivitet og prestasjon på skolen (Singh, Uijtdewilligen m.fl. 2012).

I læreplanen for grunnskolen fra 1997 framheves fire målområder for fysisk aktivitet:

- Glede ved aktiviteter
- Naturopplevelser - erfaring i ulike aktivitetsformer
- Forståelse for å ivareta egen helse

Barna skal etter lærerplanen innom et bredt utvalg av idretter og ha aktiviteter i ulike aktivitetssmiljø. Det er skolens ansvar å sørge for at kroppssøving blir tilrettelagt med riktig utstyr for å gjennomføre et bredt utvalg av idretter, og ha ulike aktivitetssmiljø. Skolegårder og uteområder til barnehager tjener også som en del av nærmiljøets aktivitetstilbud, og bør være tilgjengelig og utformet slik at helheten er ivaretatt og samtidig oppfordrer til uorganisert aktivitet også i barnas fritid.

Det varierer stort i dag hvordan skolene i kommunen har mulighet til å drive fysisk aktivitet i skolen. Både ute- og inne-områder har ulik standard og kvaliteter. På Maurnes og Holmstad skole er det svært små aktivitetssaler som gir store utfordringer for å utøve god kroppssøvingundervisning. Inne-områder for aktivitet blir for små, og er ikke egnet for elevtall over 10-12 elever, og for eksempel plasskrevende aktiviteter som volleyball. Det bør derfor utarbeides en plan for uteområder og nærområder for fysisk aktivitet i skolen. Planen bør angi prioriteringer og innhold for de enkelte skoler, og beskrive minimum standard for «et areal for utøvelse av fysisk aktivitet» Planen bør være ferdig medio 2014.

Hovedmål:

Utvikle flere av kommunens avsatte grøntarealene og uteområdene i skoler og barnehager til opparbeidede friområder som er tilrettelagt for aktivitet for alle

For å bedre kvaliteten på fysisk aktivitet i skolen for barn og unge legges følgende mål for skolesektoren i planperioden:

Delmål skole:

Alle skoler bør ha tilgang til egnede aktivitetsrom for utøvelse av fysisk aktivitet i sitt nærmiljø

3.1.2. Voksne og fysisk aktivitet

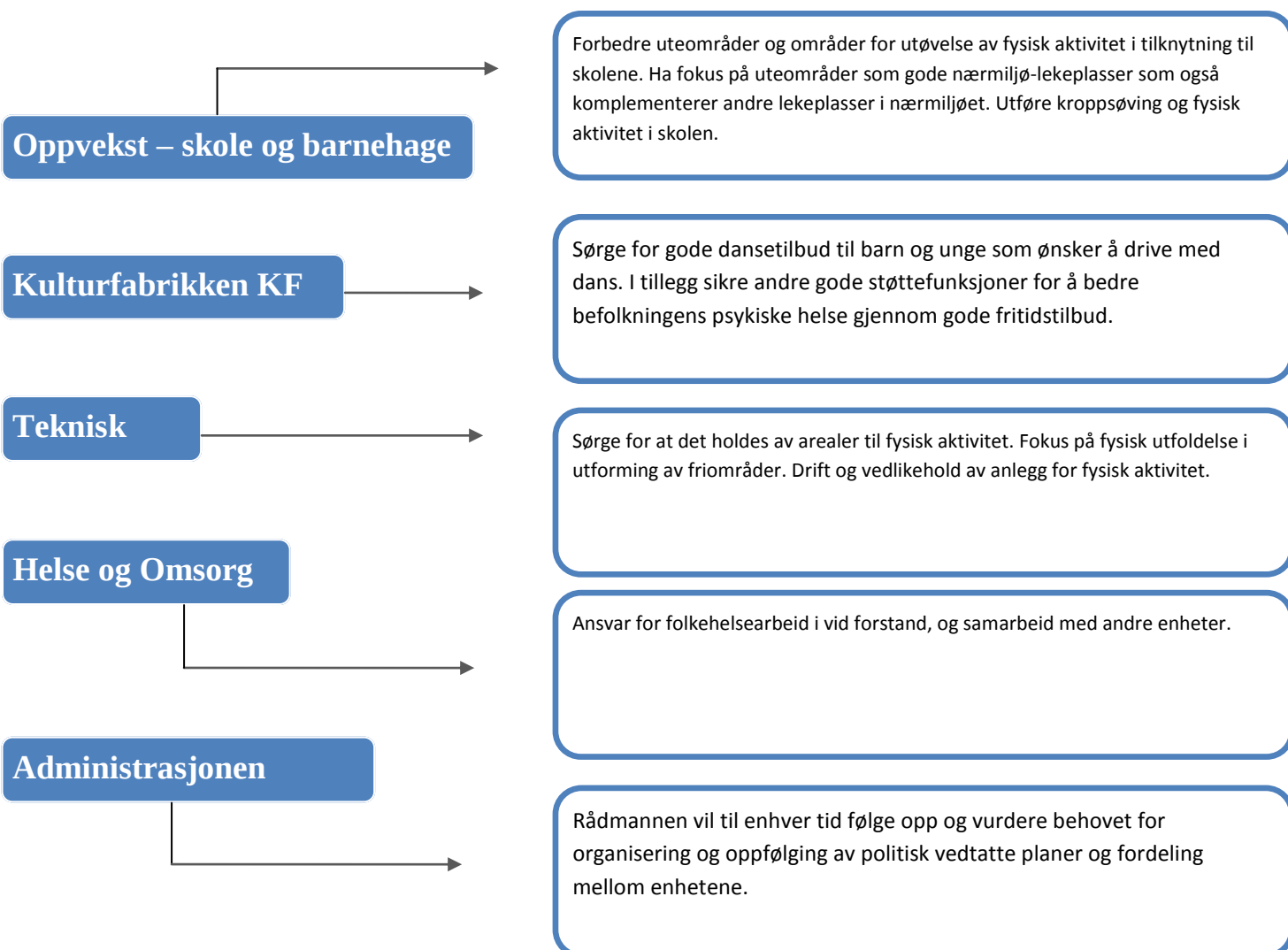
Fysisk aktivitet fortsetter å avta jo eldre vi blir, barn er mer aktive enn unge og de unge er mer aktive enn de voksne. Den eneste aktivitetsformen som øker med alderen er friluftsliv, men dette veier ikke opp for den bratte nedgangen i annen form for fysisk aktivitet som kommer med økende alder (Breivik og Rafoss, 2012). For å endre på dette er det viktig å tilrettelegge for uorganisert aktivitet og egentrening for den voksne befolkningen. Egenorganisert trening er den vanligste formen for trening blant voksne (Breivik og Rafoss 2012). Dette fremmes også i stortingsmeldingen «Den norske idrettsmodellen», der presiseres det at det vil være formålstjenelig: “å løfte fram anlegg med stort brukerpotensial, særlig anlegg for egenorganisert aktivitet..” (St.meld.26 (2011-2012), s.78).

Med en økende andel eldre i befolkningen er det en underliggende forutsetning som tilsier at et fremtidig velfungerende samfunn bør bygge på økt yrkes- og samfunnsdeltakelse fra de eldre. Det blir viktig at man har en strategi for å fremme fysisk aktivitet også blant den eldre delen av befolkningen. Gener og arv spiller en viktig rolle for hvordan helsen utvikler seg, men det er svært mye som kan påvirkes gjennom regelmessig fysisk aktivitet og trening, som kan forebygge og redusere forskjellige aldersrelaterte fysiske og psykiske forandringer. Eldre menn og kvinner kan svært høyt opp i årene forbedre både kondisjon, utholdenhet, balanse, styrke og bevegelighet. Kondisjonstrening kan påvirke risikofaktorer for hjerte-karsykdommer. Styrketrening gir økt muskelmasse, muskelstyrke og bedre funksjonsevne. Fysisk aktivitet og trening påvirker også beinmasse, balanse og koordinasjon og bevegelighet, og dermed reduseres risikoen for fallulykker og brudd. Fysisk aktivitet og trening kan også ha positiv virkning på forskjellige psykologiske faktorer og livskvaliteten for eldre mennesker. Kort oppsummert taler de tilgjengelige dataene for at fysisk aktivitet er effektivt for å opprettholde et høyt aktivitetsnivå og en høy grad av selvstendighet hos eldre menn og kvinner (Aktivitetshåndboken kap. 4 - Fysisk aktivitet for eldre)

Mål:

Øke antall aktiviteter og mosjonstilbud for voksne

3.1.3. Strategier fysisk aktivitet

3.3. Friluftsliv

«Friluftsliv er et fellesgode som må sikres som kilde til god livskvalitet, økt trivsel, bedre folkehelse og bærekraftig utvikling» (St.meld.nr.26 2006-2007)

Fotturer i skog og mark er den suverent største aktiviteten blant den norske befolkningen, og 2/3 oppgir at de driver med denne aktiviteten regelmessig. Deretter følger fotturer i fjell og vidde og jogging med mosjonshensikt (Breivik og Rafoss 2012). Motivasjonsgrunnene for å drive friluftsliv er mange -å «ta vare på helsa» er en av årsakene som er hyppigst oppgitt. Kontemplasjon, stillhet og ro er andre faktorer som skårer høyt (Odden og Bischoff 2002). Friluftslivet har derfor en viktig funksjon for å fremme folkehelsen i kommunene, og er en lavterskelaktivitet som favner mange. Sortland kommune har en topografi som gir gode

muligheter for å drive friluftsliv med nærhet til både sjø, vann og fjell uansett hvor du befinner deg. Dette gjenspeiles også i de store friluftslivsmiljøene som finnes i kommunen.

Målsetning:

Øke friluftslivets tilgjengelighet ved skilting, utvikling av løypeplaner og universell utforming av bynære rekreasjonsområder

3.3.1. Stier og nærturer

«Den lange sti over myrene og inn i skogene, hvem har trukket den? Mannen, mennesket, den første som var her. Det var ingen sti før han» Knut Hamsun

Undersøkelser viser at turstier og park og grøntareal har prosentvis flest brukere på Vestlandet og færrest i Nord-Norge (Breivik, Sand, Rafoss mfl. 2010). For å øke bruk av arealer til friluftsliv må det tilrettelegges bedre, slik at den delen av befolkningen som i dag ikke opplever friarealer som tilgjengelig og attraktive, kan få økt motivasjon til å benytte disse. Nærturer er en viktig satsning for å få folk ut i hverdagen, og skilting er første steg for å gjøre turene i nærområdet tilgjengelig, DNT sentralt har satt mål om 20 nærturer i hver kommune, og at det ikke skal være mer enn 500 meter til nærmeste merkede sti fra boligen. Dette er oppfordringer som er gitt på grunnlag av nærturens betydning for folkehelsen. Det er sendt ut brev til alle landets ordførere med en klar oppfordring om å etablere slike turer i samarbeid med det lokale turlaget.

I Sortland er det ikke mange områder som er spesielt tilrettelagt for friluftsliv som lavterskelaktivitet. Det er mangelfull merking, skilting og informasjon om alle de flotte turmulighetene som finnes. Alle har en sti i umiddelbar nærhet, men den er ofte ikke merket. Skilting er første steg på tilrettelegging av turområder, og et utvalg turstier bør merkes etter merkehåndboka for å få flere til å bruke turmulighetene i kommunen. Til flere turmål er det på initiativ fra bedriftsidretten satt opp skilt og merkepinner, slik som stiene opp til Urtind, Durmålstuva og Svellingen. Det står større skilttavler uten informasjon til innfallsportene til Sortlandsmarka. Dette gir dårlig inntrykk for tilreisende, og bidrar ikke til økt bruk av marka. Det er igangsatt et skiltprosjekt i regi av Vesterålen friluftsråd som vil føre til at flere stier i kommunen vil merkes og skiltes, og øke markas tilgjengelighet. I dette prosjektet vil informasjonsskilt settes opp i Sortlandsmarka. I Nord-Norge har vi også utfordringen med at det er mørkt store deler av året. Statistikken viser også at lysløyper har høyest prosentvis bruk i Nord-Norge og lavest på Nordvest-landet (Breivik, Sand, Rafoss mfl. 2010). Mørket spiller en rolle for friluftslivet, både som mulighet for sanseopplevelse i mørket og som begrensning for utfoldelse for mange. Å se på lyssetting som virkemiddel for økt bruk av bynære friluftsområder er interessant. Selnes-stien vil her være pilotprosjekt, og arbeidet med prosjektet startet høsten 2013. Det kan også være nyttig å arrangere fellesturer med hodelykt for å få flere til å se mulighetene med å ferdes i fjellet i mørketida. Selnesstien er et viktig satsningsområde for tilrettelegging av friluftsområder, og er det området rådet for funksjonshemmede ønsker prioritert for universell utforming.

3.3.2. Tilrettelegging for et aktivt friluftsliv

Kystsonen er en viktig del av friluftslivet i Sortland. Kommunen strekker seg over 2 øyer og har en lang kystlinje. Leder for friluftsavdelingen i den norske turistforening har satt fokus på det nye aktive friluftslivet langs kysten i kronikken «Ny tilrettelegging av kysten» (Planke 2012). Her skriver hun: «Tradisjonelt har strandliv vært blant friluftaktivitetene nordmenn benytter seg mest av. Båtliv er også viktig for mange. Derfor er det naturlig at kommuner og friluftsråd har lagt til rette for fritidsbåtliv gjennom friområder, brygger, toaletter, søppelkasser og fortøyningsmuligheter. Dette har vært avgjørende for folks ferdsel på kysten og opphold i strandsonen». Statlig sikring av friluftsområder og tilrettelegging for friluftsliv har ikke en like befestet stilling i Nord-Norge som på Sør- og Østlandet. Med økende sentralisering, befolkningsvekst, aktivt friluftsliv og naturtursime er behovet for tilrettelegging økende. I følge Planke haster det å få på plass en infrastruktur for et aktivt, ikke-motorisert friluftsliv langs kysten.

Sykling har også utviklet seg til å bli en folkeaktivitet, der man utfordrer seg ikke bare langs landeveier, men også opp på fjellet. Toppturkjøring på ski vinterstid og hang- og paragliding er områder som utfordrer det tradisjonelle friluftslivet.

3.3.3. Kartlegging av friluftsområder

Vesterålen friluftsråd har satt i gang kartlegging og verdisetting av friluftsområder i Vesterålen. Dette ble gjennomført i Sortland vinteren 2013. Arbeidet skal brukes som et verktøy i forvaltningen, og som et dokument som skal kunne fremme hvilke områder som bør sikres for friluftsliv i fremtiden, også gjennom statlig sikring. Grunnlagskart og rapport fra dette arbeidet er vedlagt planen. Sortland har mange attraktive områder for friluftsliv, og det er mye som bør sikres for fremtiden.

Foto: Visit Norway

4. Naturopplevelser

«Snøen faller annerledes i år. Regnet kommer annerledes i år. Solen lyser annerledes i år; aldri så kraftig som nå. Noen sier vi er vakre i dette øyeblikk.» Lars Saabye Christensen

Å drive fysisk aktivitet ute i naturen (friluftsliv) handler i tillegg om naturopplevelsen. Naturopplevelsen blir rammen rundt den fysiske aktiviteten, og kan være motivasjonen for å bevege seg (“Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse”, Miljøverndepartementet). Å oppleve naturen trenger heller ikke ha sammenheng med fysisk aktivitet. En naturopplevelse handler også om avkobling, redusering av stress og et mangfoldig bruk av sansene (Berit Kjøll, Styreleder DNT i Fjell og Vidde 2-13). Sortland er en kommune med rik natur og naturmangfold. Omgivelsene er spektakulære med sund, fjorder og fjellene rundt. Disse vakre omgivelsene gir innbyggere i Sortland naturopplevelser i nærmiljøet, og unike muligheter til å ha flotte naturopplevelser i dagliglivet. Dette gir også muligheter for turisme og næringsliv.

Overordnet Målsetning

Øke tilgjengelig kunnskap om de beste naturopplevelsene i kommunen

4.1. Naturopplevelser og folkehelse

Ser vi på naturen ut fra menneskets behov kan den ha både bruks- og opplevelsesverdi. De senere årene har naturens betydning som rekreasjonskilde for mennesker hatt stor oppmerksomhet, og det er en økende oppfatning at den nære naturtilknytningen som har preget livet i Norden har satt dype spor i vårt følelsesliv. Studier viser at livsstilen til den enkelte har markant større betydning for psykisk helse enn genetiske faktorer og/eller helsevesenets innsatser. I tillegg har fritiden to til tre ganger større betydning for den enkeltes psykiske helse enn arbeidet. Rekreasjonens aktiviteter og miljøer så som friluftsliv, hagestell, kontakt med dyr, sosial omgang, kultur, hobbyer, fiske og jakt, bade- og båtliv og musikk utgjør en vesentlig del av livsstil og miljøer, som i over 70 % dominerer årsaksmønsteret når det gjelder psykisk helse. De naturbaserte fritidsaktivitetene synes å ha den avgjort mest allsidig positive effekten når det gjelder psykisk helse. (“ Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse”, Miljøverndepartementet).

Foto: www.fjordcamp.no

4.1.1. Naturperler – landemerker i Vesterålsnaturen

Møysalen Nasjonalpark

Møysalen Nasjonalpark er et vakkert skue, og er i flere sammenhenger trukket frem som et av de fineste stedene i Norge med sine store kontraster fra fjord til fjell og grønt og frodig alpint landskap med isbre. Fjellet Møysalen ruver 1262 moh., og er et yndet turmål, fjellet er høyeste fjellet på Hinnøya, og er det nest høyeste fjellet på ei øy langs norskekysten. Ved Møysalen nasjonalpark finner vi også Blokkenfjellan hvor ei av Vesterålen turlag sine hytter ligger, Snytidhytta. Et flott turmål sommer som vinter.

Reka

Reka er et svært karakteristisk fjell, som skiller seg ut fra resten av landskapet rundt. Fjellet ligger på vestsiden av Eidsfjorden og er 607 moh. Fjellet ble besteget første gang av engelskmennene T.G. Ouston og H.S. Mundal, og turen er beskrevet i Alpine Journal Vol XXI fra 1903. Førstebestigerne ble svært begeistret over Reka og omtalte fjellet som «The most sporting mountain of our trip» Reka er av Alpinklatring i dag listet som Norges 4. vanskeligste topp å bestige etter letteste vei.

Skata

Grensefjellet mellom Hadsel og Sortland er en høvding i det vesterålske landskapet med sin tre-egga formasjon, og 736 moh. Turen opp til toppen er en dryg dagstur, men man får godt betalt for strevet når man på toppen har utsyn over hele Vesterålen

4.2. Grøntområder

Naturen appellerer til noe grunnleggende i oss, gir oss livsglede og hjelper oss til å gjenskape mental balanse i en stressende moderne hverdag (Støen og Hågvar, Åstrand, Dustman og Diamond). Landskapsarkitekt Ulrika Stigsdotter har fulgt opp dette og påviser i sin forskning at opphold i grøntområder oppleves å minske stress og irritasjon samt å øke konsentrasjonsevnen og energien (“Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse”, Miljøverndepartementet). Også betydningen av dyr i disse områdene fremheves som en positiv effekt i forskningen: «Når mennesker observerer dyr de føler seg trygge på, senkes blodtrykket og hjerterefrekvensen. Direkte fysisk kontakt med dyr senker blodtrykket og pulsen til et nivå man ellers bare når etter flere uker med avslapningsøvelser. Samtidig føler en seg tryggere og lykkeligere» (ibid:20). Sortland kommune har mange flotte grøntområder, som gir muligheter for å finne roen i naturen. I sentrum hvor arealpresset er størst, er det gjennom planlegging gitt mange gode arealer som er avsatt til rekreasjonsområder. Også ellers i kommunen er det mange egnede arealer avsatt til friområder, lek og rekreasjon. Gjeldende for flere av disse er at de er i dårlig stand og ikke opparbeidet for bruk. For å tilrettelegge for naturopplevelser kreves ikke mye. Område må være fremkommelige og man bør kunne sette seg ned. Det kan også være et utkikkspunkt med kikkert eller lignende.

4.2.1. Tilrettelegging av nære fri- og grøntområder

Det er ikke alle som har mulighet til å ferdes over alt, av ulike årsaker. Det er derfor viktig at de finnes gode lavterskeltilbud for naturopplevelser, slik at flest mulig oppfordres til og har reell mulighet til å oppleve naturen. Det finnes i dag flere områder tilrettelagt for friluftsliv i

kommunen. Noen av disse er tilrettelagt av kommunen, men også private aktører har gjort en flott innsats for å tilrettelegge områder for allmenn bruk. Mange av tilretteleggingene har hatt dårlig vedlikehold. Kommunen burde være en pådriver opp i mot private aktører for å sikre vedlikehold av områdene som allerede har fått tilført store ressurser for tilrettelegging.

Det gjenstår mye før man kan si at det er tilrettelagt for friluftsliv i kommunen, og det bør være en målsetting å tilrettelegge ett friluftsområde i kommunen i inneværende planperioden, i tillegg til å utforme en universelt utformet kyst-sti i samarbeid med Vesterålen friluftsråd. Selnes-stien vil bli et mer attraktivt friområde ved opparbeiding av leirområde med sitteplasser under tak og bål plass. Dette området vil også være mer tilgjengelig med en oppgradering av sti og lyssetting.

foto: Del av Selnes-stien med ledelinje

Mål:

Få flere områder tilrettelagt for opplevelser og som er universelt utformet

4.3. Naturopplevelser og reiseliv – vise frem natur og kultur

*Ho er bonden, han er feskaren, og sammen er de livet som skal leves
den korte tida som er bare deres (hentet fra kystkultur av Johan Borgos)*

«De mest verdifulle og sårbare naturområdene, bestandene og kulturminnene vernes eller fredes for kommende generasjoner, og slik at de kan være kilde til friluftsliv, rekreasjon og opplevelse. Rundt verneområdene kan det mange steder legges til rette for verdiskaping og næringsutvikling basert på lokale natur- og kulturverdier» (nasjonale forventninger 2011).

Sortland kommune er sentralt plassert ut i fra gammel ferdsel langs kysten, og har en rik kystkulturhistorie. Det bør være et mål at denne kommuniseres ut til befolkningen gjennom å synliggjøre nærheten til sjøen, og legge til rette for sjøbaserte opplevelser. Men kystkulturen er også det som skapes på land, og vi bør derfor formidle andre aspekter av vår kulturarv ved utviklingen av handelsnæringen, jordbruket og klondyketida for sildefisket i Sildpollen.

Sortland har også en samisk historie. Vi har mange tufter og fangstområder som tilhører den samiske kulturarven i kommunen. I dag drives en samisk opplevelsesbedrift i kommunen som holder reindriftskulturen i hevd, og viser den frem til turister og lokalbefolkning. Det er også mulig å gå den samiske kulturstien i Holmstaddalen til Jennestad.

Det er nevnt ovenfor betydningen av naturopplevelser for helsen. Ofte er det *samsillet mellom natur- og kulturminne- kvalitetene* i et område som utgjør grunnlaget for opplevelsen og helseeffekten. Kulturlandskapet har også mye å si for folks identitet og deres følelse av å ha tilknytning til et område. Kulturminnene er ikke bare materielle. Naturen rundt oss er full av immaterielle kulturminner i form av sagn, eventyr, tradisjoner med mer. Disse sier mye om våre forfedres forhold til naturen (rapport miljøverndepartementet Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse). Å synliggjøre kulturminner ved hjelp av skilting og historieformidling vil øke naturopplevelsen i fri og grøntområder i Sortland kommune, og kan være et bidrag til opplevelsesturismen og styrke Sortlands steds kvalitet⁵

Foto: TripAdvisor.com Sortland, Nordland

Den mest spesielle naturverdien i Sortland er kommunens landskapsverdier knyttet til de åpne landskapsrommene mellom mektige tinderekker, og breie strandflater med hei-formasjoner i bakkant. Slike kontraster finnes ikke andre steder enn i Vesterålen. Sortland har også gåstrekk av kortnebbgås og hvitkinngås som skjer i april/mai. Landbruksområdene langs Sortlandssundet og indre deler av Eidsfjorden er viktige beiteområder for gjess på vårtrekket. Sortland har også flere vassdrag som er spesielle i nasjonal sammenheng, fordi de er leveområde for tre anadrome fiskearter; ørret, laks og sjørøye.

⁵ Det er avgjørende for våre levekår at de daglige omgivelsene, hverdagslandskapet, fungerer tilfredsstillende, og at det også har estetiske kvaliteter og god byggeskikk. Dette inngår i samlebegrepet "steds kvalitet" som også omfatter naturelementer i nærmiljø og tettstedssammenheng.— folkehelseinstituttet.

For å tilrettelegge bedre for reiselivet skal kommunen i kommende periode:

- Fokusere på god kommunikasjon og informasjon via internettsidene til kommunen
- Utarbeide egen kystkulturstrategi
- Tilrettelegge undervisningen i skolen til å bruke nærmiljøene til å kommunisere ut kulturarven og de biologiske særegenhetene i vår kommune

5. Handlingsplan i planperioden 2014-2017.

Sammendrag

Her følger prioriteringslisten for anlegg, og et sammendrag av de viktigste tiltakene i kommende periode. En helhetlig handlingsplan for tiltak finnes i vedlegg 1.

5.1. Prioritert liste anlegg

Prioritert rekkefølge:

1. Sortlandshallen Basseng (rehabilitering)
2. Ballbane 2, skolekvartalet
3. Frisbeeanlegg Holmstad skole
4. Ånstadblåheia alpinanlegg (rehabilitering og utbygging)
5. Sortland idrettspark, friidrettsanlegg (rehabilitering)
6. Sortlandshallen Gymhall (rehabilitering)
7. Sandstranddalen skytebane
8. Tennisbanen søndre Frydenlund (rehabilitering)
9. Bjørklundparken, byggetrinn 3
10. Sigerfjord skole aktivitetsanlegg/ BMX løype
11. Ny flerbrukshall, Sortland

Uprioriterte anlegg iht. planen:

1. Flerbrukshall Holmstad
2. Varmebasseng Sortland
3. Flerbrukshall Strand
4. Balløkke Rishuagen
5. Tennisbane Søndre Frydenlund og sandvolleyball-bane
6. Sandstranddalen skytebane
7. Sortlandsmarka – Munningsletta lysløype (rehabilitering)
8. Kjerringnesdalen lysløype (rehabilitering)
9. Sandvolleyballbane, Sortland
10. Buldrerom i Sortlandshallen
11. Rulleskiløype, Sortland
12. Skistadion Vestmarka
13. Strand Lysløype

5.3. Anlegg i friluftsområder

Prioritert rekkefølge:

1. Selnesstien
2. Kringelneset med tilhørende kyststi
3. Sortlandsmarka
4. Steiroveien

5.4. Kommunale tilskudd til drift

Prioritert rekkefølge:

1. Videreføre eksisterende drift av lysløyper, og leie av Folkvang
2. Videreføre og eventuelt utvide gratis leie av kommunale anlegg og lokaler til trening og øving for barn og unge inntil 20 år
3. Tilskudd til drift av private idrettsanlegg i regi av organisasjonene
4. Tilskudd til fysiske aktiviteter i grendehus

5.5. Økonomiske virkemidler

Det forutsettes at kommunens enheter kommer med innspill til økonomiplanen og budsjett. Rådmannen konkretiserer og prioriterer dette i framlegg i økonomiplan og budsjett ved årlig politisk budsjettbehandling.

6. Oppsummering

Denne planen har tatt for seg viktige tema som definerer kommunens oppvekstsvilkår, god folkehelse og kommunens attraktivitetstilbud. Idrett er en viktig faktor for barn og unges oppvekst både i forhold mestring og utvikling. I Sortland kommune er deltakelsen noe lavere enn landsgjennomsnittet, og målet må være å øke aktivitetene. Planen avdekker i denne sammenheng behov for en flerbrukshall.

For den voksne delen av befolkningen er friluftsliv og uorganiserte aktiviteter positive faktorer i forhold til trivsel og folkehelse. Skilting og merking av stier betyr økt trygghet og tilgjengelighet. Naturopplevelser vil for mange være kilde til rekreasjon og inspirasjon. Dette er også viktig for turistnæringen.

Litteraturliste:

Aktivitetshåndboken – fysisk aktivitet i forebygging og behandling- Helsedirektoratet

Aspvik, Nils Petter, og Ingebrigsten, Jan Erik: 2010 «Barns idrettsdeltagelse i Norge -Litteraturstudie av barn i idretten» *rapport 02/2010 senter for idrettsforskning NTNU*

Barneidrettsbestemmelsene

Breivik, Gunnar og Rafoss, Kolbjørn: 2012 «Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet – en oppdatering og revisjon» Norges idrettshøyskole og Høyskolen i Finnmark Oslo/Finnmark

Enjolras, Bernard og Wollebæk, Dag: 2010 «Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering» Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillighet OSLO

Folkehelseprofiler 2013, Folkehelseinstituttet

Hood, Christopher & Margetts, Helen: 2007 “Tools of government in the digital age” Palgrave Macmillan New York

Hompland, Andreas (red): 2010: “Idrettens Dilemmaer” Rapport fra forskningsprogrammet «Idrett, samfunn og frivillig organisering» Akilles Forskningsrådet

Kommunen som samfunnsutvikler – Rapport NORUT Tromsø

Kjøll, Berit: 2013: Styreleder DNT i Fjell og Vidde 2-13

Kristoffersen, Lars B. «Fritid og sosial deltakelse» i Sanbæk Mona (red.) Barns levekår-Familiens inntekt og barns levekår over tid

Nasjonale forventninger 2011

NIF: 2007 «Rapport til generalsekretæren i NIF «Evalueringsrapport av barneidrettsbestemmelsene»»

NIF: 2012 «Anlegg og spillemidler 2012

Sammen om det gode liv – Veileder for utvikling av lokal frivillighetspolitikk KS

Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet – Veileder kulturdepartementet

Planke, Anne Mari: 2012 «Kysten må tilrettelegges for ny aktivitet» Fjell og Vidde 2012

Støen og Hågvar, Åstrand, Dustman og Diamond: 2009 - rapport miljøverndepartementet Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse

Statlige styringsdokumenter:

St.meld.nr.26 (2011-2012) Den norske idrettsmodellen KRD

St.meld.nr.39 (2006-2007) Frivillighet for alle KRD

St.meld. nr. 8 (1999-2000) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

St.meld. nr. 14 (1999-2000) Idrettslivet i endring – Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet

St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet

St.meld. nr. 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder

St.meld. nr. 39 (2001-2002) Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge

St.meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge - Folkehelsepolitikken.

St.meld. nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer.

St.meld. nr. 49 (2003-2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – Ansvar og frihet

St.meld. nr. 30 (2003-04) Kultur for læring

Vedlegg 1- Handlingsplan – tiltak og anlegg

Tiltak idrett	Ansvarlig/ i samarbeid med	Når	Anslått kostnad
Informative virkemidler:			
Frivillighetskonferanse	Folkehelsekoordinator	Hver høst	20 000 årlig i planperioden
Informasjon til klubbene om mulige finansieringskilder for å utvikle nye prosjekter	Administrasjonen via kommunens internettsider	Fortløpende	Bruk av ressurser i administrasjon
Bedre informasjon om idrettstilbud på kommunens nettsider	Administrasjon via kommunens internettsider	Fortløpende	Bruk av ressurser i administrasjon
Juridiske virkemidler			
Arealplanlegging – vurdering av anleggsbehov	Idrettsråd, Kulturfabrikken KF, Oppvekst og Teknisk	Fortløpende	Bruk av ressurser i administrasjon
Organisatoriske virkemidler:			
Samarbeidsavtale Sortland idrettsråd og Sortland kommune	Kulturfabrikken KF	Høst 2013	Bruk av ressurser i administrasjon
Revidere Frivillighetsmeldingen	Rådmannen	2014	Bruk av ressurser i administrasjon
Utarbeide handlingsplaner for drift og vedlikehold av eksisterende anlegg, herunder vurdere bruk av eksisterende anlegg.	Teknisk i samarbeid med enhetene	2014-2017	Behov for ekstra stillingsressurs
Utarbeide prinsipper for barneidretten i Sortland	Idrettsrådet i samarbeid med Kulturfabrikken KF	2014	Administrative ressurser
Utarbeide tiltak for all-idrett for ungdom	Kulturfabrikken KF, idrettsrådet og Ung i Sortland	2014-2017	Administrative ressurser
Mosjon for voksne	Organisasjonene	Fortløpende	
Økonomiske virkemidler:			
Forskutteringsmidler til nærmiljøanlegg	Sortland kommune	Årlig	100 000 for hvert år i planperioden
Kommunale midler til opprustning av kommunale nærmiljøanlegg	Sortland kommune	Årlig	200 000 for hvert år i planperioden
Videreføre og videreutvikle fritak for treningsavgift for barn og unge i kommunale anlegg. Fremme sak politisk sak	Kultur	Høst 2014	
Driftstilskudd til idrettsrådet	Kulturfabrikken KF	2014	10 000 hvert år i planperioden

Sortland kommunes idrettspris	Kulturfabrikken KF	2014-2017	Inntil 10 000 hvert år i planperiode
Drift av lysløyper	Teknisk	Fortløpende	70 000
Tilskudd løypekjøring	Teknisk	Årlig 2014-2017	35 000
Tilskudd til drift av Blåbyhallen	Teknisk	Årlig 2014-2017	500 000
Tilskudd til drift av Folkvang gressbane. Vurdere ny avtale	Teknisk	Høst 2013	15 000
Tilskudd til aktiviteter i grendehus drift*	Kulturfabrikken KF		50 000
Drift av lys Ånstadblåheia alpinanlegg	Teknisk		75 000
Drift ski- og akebakker	Teknisk		5 000
Rehabilitering Idrettsparken	Teknisk		Ca. 1,5 mill
Nytt uteareal Sortland barneskole	Teknisk	2014	Ca. 0,4 mill
Rulleskiløype Munningsletta	Teknisk		Ca. 1,5 mill
Ny flerbrukshall	Teknisk		Ca. 50,0 mill

***Pr i dag gir vi driftstilskudd til enkelte aktivitetsarenaer i distriktene. Det anbefales å ikke gjøres forskjell her, og det foreslås derfor en rund sum til fordeling på alle grendehus som benyttes til aktiviteter for barn og unge, og til gressbanen på Folkvang**

Tiltak fysisk aktivitet:

Tiltak oppvekst	Hva	Ansvar	Anslått kostnad
Utarbeide plan for uteområder og nærområder for fysisk aktivitet	Planen må angi prioriteringer og innhold for de enkelte skoler, og må beskrive minimum standard for et areal for utøvelse av fysisk aktivitet.	Oppvekst , Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	
Kompetanseheving for bedre kvalitet i kroppsøving/fysisk aktivitet	Plan for samhandling mellom skolen og idretten for å forbedre kvalitet og kompetanse i kroppsøving	Oppvekst, Kulturfabrikken KF, folkehelsekoordinator og idrettsrådet	
Gå og sykkel-aksjoner	Tilrettelegging for at alle barn skal gå/sykle trygt til og fra skolen	Oppvekst i samarbeid med folkehelsekoordinator	En årlig sum til premiering av skolene
1 time all-aktivitet i uka		Oppvekst	
Helsefremmende arbeid i skole og	Ut i fra fylkets kriteriesett	Oppvekst i samarbeid	

barnehage	for helsefremmende barnehager og skoler skal Sortland kommune selv jobbe aktivt med strategier	med folkehelsekoordinator og FAU ved skoler og barnehager	
-----------	--	---	--

Tiltak Helse og omsorg	Hva	Ansvar	Anslått kostnad
Informasjon via Facebook og andre kanaler	Jobbe aktivt for å fremme gode holdninger og øke befolkningens bevissthet om betydningen av fysisk aktivitet	Helse og omsorg	
Informasjon ved bruk av Instagram	Egne hashtags som vises på feed på folkehelsesiden på kommunens hjemmeside #folkehelsesortland	Helse og omsorg	
Frisklivssentral	Utarbeide forprosjekt for opprettelse av frisklivssentral og vurdere eventuell tilknytning til ny flerbrukshall	Helse og omsorg	
Folkehelsesamarbeid Vesterålen		Helse og omsorg i samarbeid Vesterålen friluftsråd	
Tilskudd drift åpent hus	Fortsette tiltaket Åpent Hus i Sortlandshallen, som trekker 500 mennesker hver fredag.	Helse og Omsorg	

Tiltak teknisk	Hva	Ansvar	Anslått kostnad
Forbedre uteområder på skolene til gode nærmiljøanlegg		Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	2 000000
Hall i tilknytning til Strand skole og Holmstad skole	Gode gymfasiliteter til elevene	Teknisk i samarbeid med fritidsleder	40 000000
Kommunal sti- og løypeplan	Nordland fylke har som mål at 75 % av alle kommunene skal ha en egne sti-og løypeplan. En slik plan vil være et viktig strategisk dokument for kategorisering, prioritering, vedlikehold og oppgradering av eksisterende stier, samt gi en plan for videre opprettelse av	Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	

	turstier. Invitere frivillige lag og foreninger med på arbeidet med å foreslå stier som skal være med.		
Tilrettelegging av friluftsområder	Mål om å sende inn en søknad i året for tilrettelegging av friluftsområder i planperioden. Søknadsfrist 15. april til miljøverndepartementet	Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	100 000 hvert år i planperioden overført til Råd for funksjonshemmede for disponering og kvalitetssikring av søknader
Parkering tilgjengelig til viktige utfartsområder og områder for aktivitet	Arbeide frem løsninger for skilting og informering om hvor man kan parkere, og brøyteplan	Teknisk	
Kommunale sykkelruter	Vegvesenet, regionrådet og Teknisk	Teknisk i samarbeid med vegvesenet, Kulturfabrikken KF og Vesterålen reiseliv	
Skilting og digitalisering av eksisterende trimtur-tiltak		Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	300 000
Infotavler ved alle store friluftsområder og utfartssteder		Teknisk i samarbeid med Kulturfabrikken KF	150 000
Sortland kystled	Etablere plan for sammenhengende kjede av kyststier, overnattingsplasser, båtplasser og oversikt over fine destinasjoner som nås fra sjøen	Kulturfabrikken KF i samarbeid med kystlagene og Vesterålen friluftsråd	150 000
Attraktive uteområder for barn og unge, der de bor			

Tiltak kulturfabrikken	Hva	Ansvar	Anslått kostnad
Øke tilgjengelig informasjon om aktivitetstilbud i kommunen	Oppdatere kommunens hjemmesider med god informasjon om alle aktivitetstilbud	Kulturfabrikken KF	
Fritidskort	Kort som gjør det gratis for barn som trenger det å være med på fritidsaktiviteter	Kultur, Helse og Omsorg og NAV	Må utredes
“Hjerterom” i Kulturfabrikken	Aktivt forebyggende arbeid og informasjonsutveksling	Kultur, Helse og omsorg, NAV m.fl.	Må utredes
Tilskudd Friluftsrådet	Sortland kommune	Årlig 2014-2017	70 000
Tilskudd utstyr Åpent Hus			15 000
Representant i Vesterålen friluftsråd, arbeidsutvalget		Kulturfabrikken KF	
Planansvar Kommunedelplan idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser		Kulturfabrikken KF	

Andre tiltak for fysisk aktivitet i kommunen

Tiltak	Hva	Initiativtakere
Kvila-trimmen:	Egen turbok på Steiroheia og hytten til bedriftsidretten Opprettet en egen venneforening for Kvila	Bedrifts-idretten
Ti på topp	Rundt 600 deltagere og 18 topper. Utvikle dette viktige tiltaket videre. Turene går opp på GPS og det legges inn beskrivelse på ny nettside. Mål om å få merket løypene i samarbeid med Vesterålen friluftsråd, turlaget og andre lokale ressurser	Bedrifts-idretten
Sykeltrim	8 ganger i løpet av våren	Bedrifts-idretten
Blåbytrasken		Sortland marsjklubb
Skikarusell for voksne		Sortland og omegn skiklubb?
Ti på skjæret	Etter mal fra Harstad få i gang ti på skjæret, turregistrering med kajakken som fremkomstmiddel	Vesterålen padleklubb?
Lysløypemarsj	Ikke et tiltak i dag, men foreslås som et tiltak for å få opp aktiviteten i mørketiden før snøen kommer	Sortland marsjklubb?

Bedrifts-konkurranser	Utarbeide konkurranser som skaper aktivitet	Bedrifts-idretten?
-----------------------	---	--------------------

Tiltak naturopplevelser:

Tiltak	Ansvar	kostnad
Informasjon om gode plasser for ro og rekreasjon tilgjengelig	Teknisk	150 000
Kyststi - kringelnesset	Teknisk i samarbeid med Vesterålen frilufstråd	
Universell utforming av Selnesstien	Sortland kommune i samarbeid med lokale aktører	
Opparbeide flere nærturer	Byplan og plan om overordnet grøntstruktur	?
Tiltak som øker motivasjon for nærturer	Folkehelsekoordinator	Lønn folkehelse-koordinator
Attraktive byrom	Byplan - Teknisk	
Attraktive og tilgjengelige strender og kystsoner	Teknisk	
Bedre informasjon om gode opplevelser for biologisk mangfold og kulturminner	Kulturfabrikken KF og Museum Nord	
Fremme Sortlands historie som kystby og kystkulturen	Kulturfabrikken KF og Museum Nord i samarbeid med organisasjoner som har dette som formål	
Skilte kulturminner som ligger i tilknytning til fri- og grøntareal	Kulturfabrikken KF og Museum Nord i samarbeid med organisasjoner som har dette som formål	

Prioriteringsliste anlegg						ANLEGGSSSTART – FINANSIERING. Tall i 1000-kr												
Anlegg	Sted	Eier	Drift-kostnad kommune pr år	Drift-kostnad private pr år	Kostnad	2014			2015			2016			2017			Merknad
						K	S	P	K	S	P	K	S	P	K	S	P	
1. Sortlandshallen Flerbrukshall Basseng	Sortland	Sortland kommune	3400	0	8900	2 200	1 500	0	1 200	925	0	1 462	681	0	900	0	0	Rehabilitering, og utbedringer som trengs for å holde anlegget i drift. Oppstart sommer 2014
2. Ballbane 2, Skolekvartalet	Sortland	Sortland kommune	95	0	400	200	200	0										Ett av tre delanlegg i skolekvartalet som har søkt midler. Skateparken fikk i 2012, og ballbane 1 i 2013. Ferdigstilles sommer 2014.
3. Holmstad skole frisbeegolf	Holmstad	Sortland kommune	0	3	150	0	75											Nærmiljøanlegg i tilknytning til Holmstad skole. Ferdigstilt i 2013
4. Ånstadblåheia alpinanlegg (ny heis/trase og lys)	Ånstadblå heia	Sortland Alpinklubb	0		745	0	248	497										Arbeidet er igangsatt
5. Ånstadblåheia alpinanlegg ny servicebu	Ånstadblå heia	Sortland Alpinklubb			1032	0	344	690										Alpinklubben starter når finansiering er på plass
6. Sortland idrettspark, friidrettsanlegg (rehabilitering)	Sortland	Sortland kommune	500	0	1700	0	0	0	1 020	680								Rehabilitering dekke. Igangsettes når det prioriteres over budsjett
7. Sortlandshallen Flerbrukshall – Gymhall	Sortland	Sortland kommune	5869	0	4500	0	0	0	0	0	0	2 400	1 000	0	0	0	0	Fikk tildelt midler i 2013, En del arbeid er gjort, men fortsettelsen på arbeidet her prioriteres ned på grunn av at det haster med taket i svømmehall
8. Sandstranddalen skytebane	Sandstrandalen	Sortland skytterlag	0		764		306	458										Nye elektriske skiver. Arbeidet er snart fullført.
9. Tennisbane Søndre Frydenlund	Sortland	Sortland tennisklubb	0		586	162	196	228										Tennisbanen er i dårlig forfatning og trenger rehabilitering. Tennisklubben er i gang med planer
10. Bjørklundparken, byggetrinn 3	Natland/Sortland	Bjørklund-parkens venner	0		456	200	200	56										Byggetrinn 3. parkens tidligere byggetrinn er tildelt midler. Oppstart når finansiering er på plass
11. Sigerfjord skole aktivitetsanlegg/BMX løype	Sigerfjord	Sigerfjord IL	0		600	0	250	350										Nærmiljøanlegg i tilknytning til skolen. Oppstart planlagt i 2014

12. Flerbrukshall	Sortland	?	?	?														Anlegget er ikke prosjektert, men behovet er svært stort. Trengs for å dekke sal-behov for idretter som turn, Taekwon-Do, handball og volleyball
-------------------	----------	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Forklaringer: **K** = Kommunal støtte **S** = Statlig støtte; spillemidler **P** = Privat støtte

Uprioritert liste 2014-2017						FINANSIERING. Tall i 1000-kr												
Anlegg	Sted	Eier	Drift-kostnad kommun e pr år	Drift-kostnad private pr år	Ko stn ad	2012			2013			2014			2015			Merknad
						K	S	P	K	S	P	K	S	P	K	S	P	
Flerbrukshall Holmstad	Skolekvartalet Sortland	Sortland kommune															Holmstad skole har per i dag dårlige fasiliteter for å drive med fysisk aktivitet inne.	
Varmebasseng	Sortland																Varmebasseng er et viktig forbyggende tilbud, som per i dag ikke er tilstrekkelig i Sortland og Vesterålen	
Flerbrukshall Strand	Holmstad	Sortland kommune															Strand skole har per i dag ingen sal-fasiliteter for å drive med fysisk aktivitet inne.	
Balløkke Rishuagen	Sigerfjord	Sigerfjord IL/															Lekeplassen på Rishaugen er per i dag i dårlig stand.. kommer kanskje et privat initiativ til opprustning	
Tennisbane Søndre Frydenlund og sandvolleyball-bane	Sortland																SVBK og tennismiljøet har vært i dialog om felles prosjekt	
Sandstranddalen skytebane	Sortland	Sortland kommune															Kan komme med nye prosjekter når de elektriske skivene er ferdig	
Sortlandsmarka – Munningsletta lysløype	Sortland	SOSF															Rehabilitering. Er behov for forbedring av trase	
Kjerringnesdalen lysløype	Sigerfjord	Sigerfjord IL															Rehabilitering. Er behov for ulike utbedringer	
Sandvolleyballbane	Sortland																	
Buldrerom	Sortland	Vesterålen Vertikal															Vesterålen Vertikal jobber med mulige løsninger for buldrerom	
Rulleskiløype	Sortland	SOSF															Rullesiløype vil gi skisporten et stort løft, og vil være et godt folkehelseiltak	
Skistadion Vestmarka	Sortland	SOSF															Sortland har per i dag ikke skistadion Skiforeningen ønsker stadion i Vestmarka	

Forklaringer: **K** = Kommunal støtte **S** = Statlig støtte; spillemidler **P** = Privat støtte

Anlegg friluftsliv 2014-2017			Kostnad	merknad
Anlegg	Sted	Eier		
Selnesstien	Selnes	SK		Ikke prosjektert – på planstadiet
Kringelneset	Kringeln	SK		Ikke prosjektert
Sortlandsmarka				Skiltprosjekt i samarbeid med Vesterålen friluftsråd
Skoleparken	Sortland	SK, drives av skoleparkens venner		
Reinsnes rekreasjon og friluftsanlegg	Maurnes	privat		
UU Dalsand	Sigerfjord			
Stornessan friluftsområde	Sortland			
Holmen friluftsområde	Holmen	Holmen grunneierlag		Aktivitet grunneierlag
Nærturer	Flere	Flere		
Benker i tilknytning til viktige utfartsområder og turstier	Flere	Flere		Viktig for å øke tilgjengelighet for flere brukergrupper at det er godt tilrettelagt for hvile langs stier og friområder

Vedlegg 2 - Føringer

Nasjonale føringer

Statlig politikk innenfor planens temaområder er fordelt på 3 departementer. Kulturdepartementet (KD), Miljøverndepartementet (MD), og Helse- og Omsorgsdepartementet (HOD). Departementene legger mål og føringer for lokal og regional styring gjennom stortingsmeldinger lovverk, økonomiske tilskudd og bestemmelser til disse.

De viktigste føringene for idrettspolitikken er lagt i St.meld.nr.14 (1999-2000) «Idrettslivet i endring» og st.meld.26 (2011-2012) »Den norske idrettsmodellen». For planens øvrige temaområder finner vi føringer i: Departementene: »Sammen for fysisk aktivitet - Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009», St.meld. 39 2000-2001 »Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet», st.meld.16 2002-2003 »Resept for et sunnere Norge», St.meld.nr.21 (2004-2005) «Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand».

- Statens overordnede visjon: idrett og fysisk aktivitet for alle
- Det skal legges særlig vekt på å utvikle attraktive tilbud til barn og ungdom
- Den viktigste forutsetningen for å nå statens visjon er økt satsning på anlegg
- Samfunnet skal også være godt tilrettelagt for egenorganisert aktivitet
- Tilrettelegging av fysiske omgivelser med vekt på tilgjengelighet for alle.
- Bidra til at det finnes lokale lavterskeltilbud og gode muligheter for fysisk aktivitet på fritiden også på viktige arenaer som barnehage, skole og arbeidsplass.
- Alle skal motiveres til å leve en aktiv livsstil.
- Fremme det enkle friluftslivet for alle i dagliglivet og i harmoni med naturen.
- Skape gode forutsetninger for å kunne ta ansvar for egen helse.
- Forebygge mer for å reparere mindre.
- Natur- og kulturverdier gir grunnlag for opplevelser og turisme. Her har vi uutnyttede muligheter
- Norsk natur fremstår som relativt uberørt – en kvalitet som sannsynligvis vil bli stadig viktigere i reiselivssammenheng
- Bygge opp kompetanse i reiselivet på kunnskap om og formidling av natur og kulturmiljø
- Nasjonalparker skal utvikles som en ressurs for lokalsamfunnet

Universell utforming

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 sier at med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig. Det innebærer at produkter,

Plan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014–2017

byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes slik at de er tilgjengelig for alle uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler. Alle aktivitetsanlegg ute og inne, har over flere år hatt krav om universell utforming, men det er i varierende grad disse er imøtekommet på Sortland. Mye på grunn av at det er gamle anlegg, som ble bygget før kravene for universell utforming kom. Regjeringens visjon er at Norge er universelt utformet innen 2025.

Folkehelse

Livsstilsykdommer som hjerte-karlidelser, muskel - skjelettlidelser, diabetes II, visse kreftsykdommer, psykiske lidelser og et akselererende fedmeproblem er store utfordringer som sammen utgjør en stadig større andel av helsebudsjettet (Bischoff og Reiten 2005:8) Fysisk aktivitet og naturopplevelser, kost og ernæring, tobakk og bruk av rusmidler er de viktigste livsstilsfaktorene som kan knyttes til helseutviklingen i vestlige land (folkehelseplan Nordland fylke) I regjeringens strategidokument «nasjonale forventninger» fremheves betydningen av god kommunal planlegging innen idrett og fysisk aktivitet for god folkehelse: « Alvorlige sykdommer som kreft, hjerte- og karsykdommer, lungesykdommer og allergiske lidelser kan bli utløst av eller forverret av påvirkninger fra miljøet. Tilrettelegging for friluftsliv, lek, rekreasjon og økt fysisk aktivitet kan forebygge helseplager og sykdom i befolkningen» (nasjonale forventninger 2011).

Regionale Føringer

Handlingsplan for folkehelse 2013-2016 Nordland fylke

Viktige grunnleggende prinsipper for fylkets folkehelsearbeid:

- Utjevning av sosiale forskjeller
- Helse i alt vi gjør
- Bærekraftig utvikling
- «Føre-var» - prinsippet
- Medvirkning

Nordland fylke har følgende mål for fysisk aktivitet:

Alle skal gis tilbud om fysisk aktivitet og naturopplevelse ut fra egne forutsetninger og behov. Andelen voksne som tilfredsstiller de nasjonale anbefalinger om fysisk aktivitet skal øke til 40 % innen 2016. Alle skal ha tilgang til aktivitetstilbud i sitt nærmiljø

Fylkesplanen 2013- 2030 Nordland fylke

I fylkesplanen for Nordland 2013-2030 beskriver fylket hva det setter som mål for en aktiv fritid: Den skal fylles med rekreasjon, fysisk aktivitet, naturopplevelser og idrett. Mange underholdningstilbud i for stor grad er blitt fysisk og sosialt passiviserende og andelen fysisk aktive er altfor lav i befolkningen. Det er derfor ekstra viktig å stimulere til en mer fysisk aktiv og sosial delaktig fritid.

De overordnede føringene legger opp til at kommunen skal arbeide for at innbyggerne i Sortland kommune skal ha gode opplevelser og oppnå bedre helse, trivsel og livskvalitet.. Dette skal vi oppnå gjennom gode idretts-, mosjons-, friluftsliv-, og naturopplevelser som er tilgjengelige for alle. De overordnede føringene sier også at kommunen skal arbeide aktivt

Plan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014-2017

for å øke bevisstheten rundt betydningen av fysisk aktivitet, og etablere flere attraktive arenaer til den voksne befolkningen. Det er kommunens ansvar å sikre et godt forebyggende helsearbeid gjennom blant annet fysisk aktivitet

Kommunale føringer

Denne planen må ikke bare forholde seg til de overordnede føringene. Det er allerede eksisterende planer i kommunen som den må forholde seg til:

Kommuneplan Sortland 2008-2020:

- «Sortland skal profilere seg som Blåbyen, og vekke oppsikt. Skal være kjent som en attraktiv og inkluderende by»
- Demografisk utvikling: vi ser et økende antall eldre, og har forventninger om Stor tilflytting av unge velutdannede med en nedgang i barn 0-6 år.

Overordnede strategier:

- ”Sortland vil være en gjestfri og inkluderende by for både innbyggere og gjester”
- ”Sortland vil utvikle et attraktivt og helhetlig bymiljø, gode og trygge nærmiljø med gode tjenestetilbud og sosiale og kulturelle møteplasser, arenaer for kultur, kunnskap og opplevelser”

For å oppnå dette vil idrettsaktiviteter og utvikling av gode arealer for fysisk aktivitet og lek- og rekreasjon i Sortland spille en viktig rolle.

Strategisk analyse 2013-2016:

- Demografi: Sortland vil ha en befolkningsvekst, gir oss visse utfordringer
- Frem til 2016 ser vi en nedgang i gruppen over 80 år, og en økning i gruppen 0-5 år
- Øvrig vekst frem til 2016 er i gruppen 20-79 år
- I perioden 2017-2030 kommer det en kraftig økning i gruppen over 80 år
- På grunn av nedgang i nabokommuner vil befolkningen samlet i Vesterålen gå ned
- SWAT-analyse peker på at aldergruppen 0-20 år bør prioriteres, herunder med fokus på fritidstilbud, leke- og rekreasjonsareal og forebyggende og holdningsskapende arbeid.
- Vi må også fokusere på den aldrende delen av befolkningen i planleggingen
- Det må hensyntas at den største andelen tilflytting er av personer med utenlandsk bakgrunn

Rusmiddelpolitisk handlingsplan:

Viktige satsningsområder for å forebygge nevnes blant annet:

- Økt fokus på familier med reduserte økonomiske ressurser

Plan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser 2014-2017

- Folkehelse for barn og unge
- Økt sosial kompetanse og selvtillit hos barn
- Sørge for at barn har trygg og forutsigbar skole og fritid
- Styrke arbeidet opp mot frivillig sektor
- Tilrettelegging av areal og miljø- uteareal

Spesielt må det tas med at det av tiltak nevnes å arbeide for gode fritidsaktiviteter og styrke åpent hus.

Frivillighetsmeldingen: Frivillighet utgjør en viktig samfunnsressurs, og det er viktig å tilrettelegge for frivillig arbeid. Planen bør revideres i 2014 for å bli mer handlekraftig, og for å sikre plattformer for samarbeid mellom frivillig, privat og offentlig sektor. Herunder også kartlegge dagens samarbeidsformer.

Økonomiplan 2013-2016: For planens temaområder er det verdt å merke seg at planen viser til et stort etterslep på vedlikehold av bygningsmasse og at uteområdene er i dårlig stand. Her nevnes spesielt Murnes basseng og aktivitetssal, Sortland idrettspark og Sortlandshallen. I økonomiplanen foreslås det å øke bevilgningen til nærmiljøanlegg for å styrke satsningen på gruppen 0-20 år.

Plan for sammenhengende sykkelveinett: Prosessen med å etablere en plan for sammenhengende gang- og sykkelveinett har vært ledet av statens vegvesen, og har gitt kommunen et godt utgangspunkt for videre satsning på området. Vi vil få en tiltaksplan med en prioritering av tiltak, og vil i løpet av 2014 komme i gang med skilting av ruter.

Byplan Sortland: Byplan Sortland er en kommunedelplan for Sortland tettsted, Strand og Kringelnesset. Arbeidet er igangsatt, og Kultur er deltaker i planarbeidet. Utvikling av anlegg i området som omhandles av planen må tas med i dette planarbeidet.

Oppvekstplan: Kommunedelplan for Oppvekst er under utarbeidelse. Ung i Sortland arbeidet frem en god prosessplan i forkant. Oppvekstmiljø er et viktig tema i planen.

Helse-, omsorg og folkehelseplan: Plan for folkehelsesatsingen inngår i Kommunedelplan for helse-, omsorg og folkehelse. Fysisk aktivitet i et bredere perspektiv blir behandlet her.

Kvalitet i skolen: Legges frem i oktober 2013. Fysisk aktivitet er ei viktig forutsetning for læring, og kompetanse på feltet må inngå i skolenes kompetanseplaner.